

και πώς αυτοί αντιδράσανε στο ξάπλωμα των φιλελεύθερων ιδεών της Γαλλικής Έπανάστασης και σταθήκανε ή κυριότερη άφορμή για να αποτύχη το πατριωτικό σχέδιο του Ρήγα. Καταπληχτικά είναι όσα αναφέρει και για τον αντιδραστικό, αντιφιλελεύθερο και αντιπατριωτικό ρόλο που έπαιξε το Πατριωχείο και ξεχωριστά ο Γρηγόριος ό όος απέναντι στις ιδέες της Γαλλικής Έπανάστασης και στη φιλελεύθερη δράση του Ρήγα. Κανείς δέν πολεμούσε με τόση λύσσα αυτές τις ιδέες όσο ό τότε Πατριάρχης. Και προβιύλλεται βέβαια συχνά ή δικαιολογία πώς ή αντιδραστική αυτή πολιτική του Γρηγορίου όου όφύεται στον έξαναγκασμό της Τουρκίας. Άλλ' άν διαβάση κανείς τις διάφορες εγκύκλιες που έβγαλε ό Γρηγόριος πίνω σ' αυτό τό ζήτημα βλέπει πώς δέν πρόκειται για κανέναν έξαναγκασμό. Ό Γρηγόριος άπλούστατα πίστευε πώς οι ιδέες της Γαλλικής Έπανάστασης έΐτανε όλέθριες στο λαό και πώς όλοι οι άρχοντες έΐχανε από τό Θεό τό δικαίωμα να καταδυναστεύουν τους λαούς. Ίδες Μεσαιωνικές που έΐτανε βαθιά ριζωμένες στις ψυχές όλης της τότε ελληνικής άριστοκρατίας. Στο σημείο αυτό ή μελέτη του κ. Μιχαλόπουλου, με την πλούσια, σχεδόν έξαντλητική βιβλιογραφία της, είναι άποκαλυπτική και ξεηγεί άκριβώς τόν καθαρά ύλιστικό ρόλο που παίρνει κίθε κοινωνική τάξη άμα νιώση πώς σαλεύεται τό έδαφος της κυριαρχίας της πίνω στις άλλες τάξεις.

Ό κ. Μιχαλόπουλος σημειώνει ρητά πώς ό Ρήγας «στάθηκε τό πρώτο θύμα της πάλης των τάξεων στην Άνατολή». Άποδίδει λοιπόν όχι μόνον πολιτική αλλά και κοινωνική σημασία στο έργο του Ρήγα Κ' έδω νομίζουμε πώς ύπάρχει ή ούσιώδης έλλειψη της μελέτης του κ. Μιχαλόπουλου. Άν ό κ. Μ. πιστευη άληθινά πώς ή ανθρωπινή ιστορία είναι άποτελεσμα πάλης τάξεων τότε πάνω σ' αυτή την άρχή έπρεπε να βασίση τη μελέτη του άποκλειστικά. Να γίνη ή διήκουσα ιδέα από την άρχή ως τό τέλος, ενώ τώρα κάπως πάρεργα και άτονα παρουσιάζεται στο τέλος μόνο του βιβλίου του. Βέβαια ό κ. Μ. δέν άφήνει εύκαιρία να μίην τονίση την αντίθεση που βασίλευε τότε ανάμεσα στους Κοτζαμπάσηδες από τό ένα μέρος και στο Λαό από τό άλλο. Μά ποιόν έννοεί Λαό; Και που έΐτανε ή κύρια άφορμή της αντίθεσης; Όπως έΞιστορεί τα γεγονότα, φαίνεται πώς ή τότε ελληνική άριστοκρατία από προσωπικούς πύ πολύ λόγους κανόνιζε την κοινωνική της στάση αντίκειν στα άλλα κοινωνικά στρώματα. Την αντίθεση των οικονομικών συμφερόντων που είναι τό κυριότερο έλατήριο της ανθρωπίνης δράσης, αυτή σά να μίην την αναγνωρίζη ό κ. Μ. ή σά να μίην της χαρίζη τουλάχιστο την πραγματική σημασία που έχει.

Αυτό βέβαια δέν έμπόδισε τόν κ. Μ. να μάς παρουσιάση τό Ρήγα σαν τόν κυριότερο

αντιπρόσωπο και έρμηνευτή των τότε έπαναστατικών ιδανικών. Η τάξη των Πραματευτάδων και των Καραβοκυραίων, ή άστική δηλαδή τάξη της έποχής, βρήκε στο Ρήγα τόν πνευματικό της αντιπρόσωπο και τόν κήρυκα των συμφερόντων της και αυτό γέννησε τη λυσσασμένη αντίδραση των Φαναριωτών, που άφήσανε τό Ρήγα να θανατωθή ένψ στο χέρι τους έΐτανε, άν τό θέλανε, όπως δέχνη ό κ. Μ., να τότε σώσουνε. Αύτή είναι ή ιστορική σημασία του ρόλου του Ρήγα και είναι άξιέπαινος ό κ. Μ. γιατί είχε τό κουράγιο μέσα στην έποχή αυτή της γενικής άνατροπής και του μικρόψυχου ύπολογισμού, να τό βροντοφωνάξη.

Μά τι να είπη κανείς για τη γλώσσα αυτού του βιβλίου; Η γλώσσα του είναι άληθινά να σταυροκοπάται κανείς. Τόση άναρχία, τόση αυθαίρεσία, τόσος έτσιθελισμός είναι άπίστευτος έστω και στην έποχή αυτή που ή γλώσσα μας κατάντησε πιά άπεριτρίχιστο οικόπεδο.

Και ρωτάω τόν έαυτό μου άν ό κ. Μ. πιστεύη στα σοβαρά τη γλώσσα αυτή που μεταχειρίστηκε ή έτσι ευφάνταστος και όρμητικός όπως είναι, θέλησε απλώς να μάς ξαφνίση μ' ένα περίεργο γλωσσικό πυροτέχνημα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Ο ΦΑΡΟΣ

Ήρεμος και γεμάτος μεγαλειό.
άπόξω στο λιμάνι στέκει ό Φάρος
στον ήλιο ή στη βροχή, στη ζέση ή κρύο
με τό κεφάλι πάντα όρθό, σά γλάρος
άπάν' από τα κύματα στο πλοίο
που άνέσπλαχνα παραμονεύει ό χάρος,
σωτήρας πάντα' κι άνοιχτό βιβλίο
που ό καπετάνιος θαλασσοκουρσάρος
διαβάζει στα τρισκόταδα. Την ώρα
που όλα τό μαύρο σκότος τα τυλίγει
έσένα ή φωτεινή σου θύρα άνοίγει,
στην επιθυμητή οδηγώντας χώρα
πικρούς ταξιδευτάδες. Όμοια ώρατα
φώταε κ' έμε κι όδήγαε, ό Μοΐσα Ίδέα!

ΘΛΙΨΗ

Ό ήλιος άπίνω κρέμεται σά σφαίρα
χρυσή, άχτιδοβολούσα, πυρωμένη
κ' είναι καθάρια, ρόδινη ή άτμοσφαίρα
σά νάναι μες στα γιορτινά ντυμένη.
Μοσκοβολά κ' ή πλάση πέρα ως πέρα
μιά μυρουδιά γλυκειά, παντού χυμένη
στη γή, στα δέντρα, ως πίνου στον άγέρα...
Έργάτες, σκλάβοι κι άρρωστοι, κλεισμένοι
μέσα σάνηλια ύπόγεια, πόση, ό πόση
θλίψη για σάς αιστάνεται ή ψυχή μου
που μοίρα άσβολερέ, σάς έχει δώσει
την ίδια καταδίκη τη δική μου:
Τό φώς να λαχταράτε, και σκοτάδι
να ζώνε σας, πύ μαύρο κι από του Άδη!...

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Λοιπόν ανάγκη επιταχτική οι ιστορίες να γράφονται στη δημοτική. Αυτό πρέπει να γίνει το γρηγορώτερο αν θέλουμε να κερδίζουμε κάτι κι από το μέρος του αληθινού κέρδους, δηλαδή να κερδίζουμε κάτι στην καρδιά του μαθητή. "Ας γράψει κι ο Χωραφάς στη δημοτική τις ατέλειωτες ιστορίες του να ιδούμε πόσο θα κατορθώσει να συγκινήσει τους μαθητές της μέσης Παιδείας, που τους παιδεύει τώρα ολόκληρες δεκαετίες με τα μπλεξίματα και την ανία της καθαρεύουσάς του. Μόνο με έργα σαν την «Ιστορία της Ρωμοσύνης» μπορούν να συγκινηθούν οι παιδικές καρδιές, να στήσουν ιδανικά εντός τους, ν' αγαπήσουν πατρίδα, το καλό και το όρατο.

Λένε, τ'όλεγε κ' ένας καλός καθηγητής μου, πώς η καθιέρωση της δημοτικής, στα σχολεία μās φέρνει μπρός σ' ένα δύσκολο πρόβλημα κ' ένα ερώτημα: Ποιά απ' όλες τις 'Ελληνικές γλώσσες θα μιλήσει και θα μάθει το παιδί: Τη γλώσσα των πόλεων ή του χωριού, της Πελοποννήσου ή της Κρήτης ή της Θεσσαλίας ή της Μακεδονίας ή της 'Ηπείρου κλπ.

Λησμόνησαν όμως να ρωτήσουν αν και το ίδιο συμβαίνει και στις άλλες Ευρωπαϊκές γλώσσες, τις πολιτισμένες όπως λένε.

Και πρώτα πρώτα η 'Ελληνική γλώσσα είναι μία, είναι αιώνια, η γλώσσα ή δημοτική. "Ολες εκείνες οι μικροδιαφορές που συναντάτε από τόπο σε τόπο, από την πόλη στο χωριό κλπ. δεν είναι ξεχωριστά ιδιώματα όπως παραστατικώτατα τα λένε μερικοί. Είναι αποχρώ-

σεις της 'Ελληνικής γλώσσας με την αθάνατη βάση της, με απαρίλλαχτο το συντακτικό της και μ' ελάχιστες λεξιλογικές διαφορές, που κι αυτές είναι πλούτος της γλώσσας, είναι άποτελέσματα αιτιών φυσιολογικών, ψυχολογικών, κλιματολογικών.

"Ο μακαρίτης Ροΐδης στα «Εἰδωλά» του απόδειχνε πως όλες οι λεγόμενες διίλεκτες της 'Ελληνικής γλώσσας δεν είναι τίποτα άλλο, παρά καθαρά δημοιοργήματα κακοπίστων επισημώνων. Προϊόντα λογοτεχνικά των διαφύρων αυτών διαλέκτων στεκόμενα το ένα απέναντι στο άλλο, μόνα τους φωνάζουν πώς είναι ίδια όλα, πώς τα γέννησε ή ίδια μάνα, ή 'Ελληνική ψυχή.

Μα δεν είναι λόγος να τα λέμε πάλι ἐδῶ. Γράφθηκαν απ' αὐτὸν με μιὰ τέτοια ἀξιοθαύμαστη λογική που δὲν τὰ ἀμφισβητῇ κανείς. Οἱ διίλεκτοι λοιπὸν δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἐλαφρὲς χρωματῆς ἀπὸ αἰτῆς σὰν τὶς παραπάνω που εἴπαμε καὶ τέλος δὲν εἶναι παρὰ ἓνας πλοῦτος τῆς γλώσσας. Ἐξ ἄλλων ποιά γλώσσα Εὐρωπαϊκὴ δὲν ἔχει τὶς διαφορὲς τῆς στὸ χωριὸ καὶ στὴν πόλιν, στὴ μιὰ ἐπαρχία καὶ στὴν ἄλλη;

«Ἡ γλώσσα τῶν μορφωμένων κάθε χρόνου εἶναι ἓνα μαχαίρι λεπτὸ κι ἀκονισμένο. πὺν χωρῖται τὰ πράγματα σὲ λεπτότερα κομμάτια, ἀπὸ κείνα πὺν χωρῖται ἡ γλώσσα τοῦ χωριότη πὺν εἶναι μαχαίρι χοντροκαμωμένο» λέει ὁ Φλωριέλ. Αὐτὸ γίνεται σ' όλες τὶς γλώσσες.

ΝΙΚ. ΠΑΤΡΙΝΑΚΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΡΗΓΑΣ Ο ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

Ἡ παραπάνω μελέτη τοῦ κ. Φάνη Μιχαλόπουλου εἶναι μιὰ οὐσιαστικὴ συμβολὴ γιὰ τὴ δημιουργία σοβαρῆς, ἀληθινὰ ἐπιστημονικῆς ἱστορίας στὸν τόπο μας. "Ο,τι παρουσιάζεται στὴν Ἑλλάδα ἔως τώρα με ἀξίωση ἱστορικῆς ἔρευνας ἢ θὰ εἶναι κυρίως πληροφορίες πάνω σὲ δευτερεύοντα θέματα ἢ ὕμνοι καὶ πανηγυρικοὶ προσώπων καὶ πραγμάτων πὺν καμιά θετικὴ καὶ ἀπροκατάληπτη ἔρευνα δὲν τοὺς δικαιολογεῖ. Ἡ ἱστορία με ἄλλα λόγια στὸν τόπο μας δουλεύει ἀπλῶς προπαγαντιστικὰ ἢ γιὰ νὰ τονώσῃ τὸ ἐθνικὸ φρόνημα ἢ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ λουφὲ κάποιας ἀρχομιστίας. Ἀλλῶς δὲ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ πὺς ἡ ἐπίσημη ἱστορία μας κλείνει τὰ μάτια τῆς μπρός στὰ πὺν ἐξόφθαλμα γεγονότα καὶ ἀδυνατεῖ νὰ βγάλῃ τὰ πὺν φυσικὰ συμπεράσματα πὺν βγαίνουνε μοναχὰ τοὺς ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα. Τόση μυωπία, τόση ἀνηγρία σκέψης κατατάει φυσικὰ πολὺ ὑποπτη. Ἐπειτα οἱ καιροὶ εἶναι πολὺ πονηροὶ βέβαια καὶ ὁ καθένας θὰ τὸ συλλογιστῇ καλὰ νὰ καταπιαστῇ με τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Εἶναι μάλιστα ζήτημα ἀν ὕστερα ἀπὸ τὸ περίφημο «Ἰδιώνυμο» εἶναι πὺν δυ-

νατὴ οποιαδήποτε πραγματικὴ ἔρευνα πάνω στὴ σύγχρονη ἱστορία μας. "Οποιος νιώθει μέσα του ζωηρὸ τὸν πόθο γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα ἀς καταπιαστῇ με τὴν ἱστορία τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Χεταίων. Τὴ σύγχρονη ἱστορία μας ἀς μὴ τὴν ἀγγίξῃ γιατί ἀλλῶς ὑπάρχει φόβος νὰ συνείσῃ τὶς μελέτες του μέσα στοὺς μουχλιασμένους τοίχους τῆς Παλιᾶς Στρατῶνας ἢ σὲ κανένα δροσερὸ νησάκι τοῦ Αἰγαίου ἢ νὰ δεχτῇ κατακέφαλα κανέναν ἀφορισμὸ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο.

"Ο κ. Μιχαλόπουλος δὲν δυσκολεύεται οὔτε φοβᾶται νὰ ἰδῇ τὴν ἀλήθεια. Καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει πράγματα πὺν θὰ προκαλέσουνε βέβαια κατάπληξη καὶ ἀπογοήτευση γιὰ πρόσωπα πὺν συνηθίσανε, γιατί μᾶς τὸ ἐπιβίβανε με τὸ σταναεῖ, νὰ τὰ θεωροῦμε ἱερὰ. Καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει με ἐπίσημα ἔγγραφα πὺν δὲν ἀφήνουνε καμμιὴ ἀμφιβολία πὺς π. χ. τὸ Πατριρχεῖο, ὁ Ἀνώτερος Κλῆρος, οἱ Φαναριῶτες, οἱ Κοτζαμπάσηδες σταδίζανε ὁπλοὶ τῆς Ἑθνικῆς Ἰδέας καὶ πὺς καταπολεμήσανε ἄγρια τὶς ἐνέργειες τοῦ Ρήγα γιὰ τὸ ξεσκλάβωμα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς